

KS. BOLESŁAW KUMOR

PRZEJĘCIE RZYMSKO-KATOLICKICH PARAFII
W ARCHIDIAKONACIE SADECKIM
PRZEZ KOŚCIÓŁ PRAWOSŁAWNY¹.

Problem ten jest nieodłącznie związany z zagadnieniem osadnictwa wołoskiego na południowo-wschodnich krańcach diecezji krakowskiej (dawnej) w granicach górnego Wisłoka na wschodzie aż do przełomu Dunajca w Pieninach na zachodzie. T. Lehr-Spławiński przyjmuje wyniki badań naukowych ukraińskiego badacza I. Swiennickiego, że Łemkowie, osiadli w górnych rejonach Karpat na przestrzeni od przełęczy Łupkowskiej aż do Muszyny nad Popradem, byli pierwotnie ludnością polską, która się zruszczyła². Inni natomiast uczeni opowiadają się wprawdzie za wołoskim lub ruskim pochodzeniem Łemków, ale przyjmują, że zajęli oni obszary zamieszkałe pier-

¹ Wyjątek z pracy: Kumor B., *Zanik organizacji parafialnej w Małopolsce Południowej do końca XVI w.*, Lublin 1957 (maszynopis).

² Lehr-Spławiński T., *Wzajemne wpływy polsko-ruskie w dziedzinie językowej*, „Przegl. Współcz.”, 24 (1928) 249—266; por. Łowmiański H., *Problematyka Grodów Czerwieńskich*, „Kw. hist.”, 60 (1953) 71; Janów J., *Uwagi o gwarach huculskich, śladach ich stosunków z polszczyzną oraz o pierwotnej polskości Ziemi Czerwieńskiej*, „Spr. Tow. Nauk. we Lwowie”, 8 (1926) 51—59.

wotnie przez ludność polską³. Początki tego osadnictwa o charakterze wybitnie pasterskim pojawiają się w źródłach dopiero pod koniec XIV w., zaś w Beskidzie Zachodnim — w Sądecyźnie najwcześniej w pierwszej połowie XV wieku⁴. Druga, wzmożona fala osadnictwa wołoskiego, napływająca szlakami grzbietowymi Karpat od wschodu i południa datuje się na drugą połowę XVI w. Rejestry poborowe z XVI w. (1581) wymieniają na tym terenie wiele nowych wsi „założonych na surowym korzeniu”, a *Acta Episcopalia* krakowskie przypisują

³ Stieber Z., *Pierwotne osadnictwo Łemkowszczyzny w świetle nazw miejscowych*, „Biul. Pol. Tow. Językozn.”, 5 (1936) 60; Tenże, *Wpływ Polski i Słowacji na gwary Łemków*. „Spr. Pol. Ak. Um.” 41 (1936) 45—50; Łowmiański H., op. cit., 71; Dobrowolski K., *Migracje wołoskie na ziemiach polskich*. Pam. V Pow. Zjaz. Hist. Pol. Lwów 1930, s. 134 n.; tenże, *Dwa studia nad powstaniem kultury ludowej w Karpatach zachodnich*. Stud. ku czci St. Kutrzeby, T. II, Kraków 1938, s. 188 n.; Pieradzka K., *Na szlakach Łemkowszczyzny*, Kraków 1939, s. 8 n.; Potkański K., *Pisma pośmiertne*, T. I. Studia osadnicze Podhala, Kraków 1922, s. 313; zob. Stieber Z., *Atlas językowy dawnej Łemkowszczyzny*, Z. 1. Łódź 1956.

⁴ Długosz J., *Opera omnia*, I (Cracoviae 1864), 320; Długopolski E., *Przywileje sołtysów podhalańskich*, „Roczn. Podhal.”, I. Zakopane 1914, Nr 4, 6, 7, 8; por. Dobrowolski K., *Migracje*, 134 n.; Tenże, *Dwa studia*, 188 n.; Potkański K., op. cit., s. 315; Pieradzka K., op. cit., s. 8 n., 63 n.; Bębynek Wł. *Starostwo muszyńskie*, „Przew. Nauk. i Lit.”, Lwów 1914—16, 116; Hołub-Pacewiczowa Z., *Osadnictwo pasterskie i wędrowki w Tatrach i na Podtatrzu*, Kraków 1931, s. 180, 195 n.; Łowmiański H., *Podstawy gospodarcze formowania się państw słowiańskich*, Warszawa 1953, s. 299 n.; Schmid H., *Die rechtlichen Grundlagen der Pfarrorganisation auf Westlawischen Boden*, Weimar 1938, s. 646 n.; Modelski T. E., *Kolonizacja wołosko-ruska na polskim Pogórzu i Podhalu*, „Spr. Tow. Nauk. we Lwowie”, 4 (1924) 24—26; Dąbkowski P., *Stosunki kościelne w ziemi sanockiej w XV stuleciu*. RTPNPrz. III (1922) 40 n.; Flis J., *Sądeczyzna i jej granice*, „Rocznik Sądecki”, I (1939) 8; Kaczmarczyk Z., *Kazimierz Wielki*, Warszawa 1948, s. 363.

dużą zasługę w kolonizacji Sądecczyzny żywiołem wołosko-ruskim biskupowi Piotrowi Myszkowskiemu (1577—1591)⁵.

Wraz z nowym osadnictwem wołoskim powstawały nowe okręgi parafialne rytu greckiego; tak bowiem Wołosi, jak i Rusini pod względem religijnym należeli do Cerkwi Wschodniej. Najstarsze źródło, na podstawie którego możemy uchwycić sieć parafialną Kościoła wschodniego na terenie Łemkowszczyzny, rejestry poborowe z 1581 r., wymieniają następujące parafie greckie: Ropica, Mszana k. Jasła, Rychwałd, Ropa, Szlachtowa, Ujście Ruskie, Trzciana k. Jasła, Łosie, Hańczowa, Krepa, Świątkowa, Grabie, Pielgrzymka, Tylawa, Zdynia, Zyndramowa, Bednarka, Królowa Ruska, Bińczarowa i Łabowa⁶. Wnioskując na podstawie stosunków własnościowych, można przypuścić, że były to fundacje królewskie i niektórych rodów rycerskich (Stadniccy, Nawojowscy, Gładysze, Pieniążki). Prawie wszystkie parafie greckie, będące w obrębie „Klucza muszyńskiego”, fundowali biskupi krakowscy. Podczas, gdy rejestry poborowe z 1581 r. nie wymieniają żadnej parafii greckiej w „Kluczu muszyńskim”, to w pierwszej połowie XVII w. było ich już 19 (Krynica, Berest, Florynka, Brunary, Śnietnica, Stawiska, Czysta, Banica, Izby, Mochnaczka, Muszyna, Dubne, Wujkowa, Andrzejówka, Złockie, Tylicz, Powroźnik, Jastrzębnik i Kamionna)⁷.

⁵ Pawiński A., *Polska w XVI wieku pod względem geogr.-stat.* T. III. *Małopolska (Źródła dziejowe, t. XIV)*, Warszawa 1886, s. 121, 125, 126, 133; Krzemieniecki J., *Kilka dokumentów do dziejów grecko-katolickich parafii w dobrach muszyńskich dawnego biskupstwa krakowskiego*, Kraków 1935, s. 24n.; Bębynek W., op. cit., s. 116; Pieradzka K., op. cit., s. 63; Dobrowolski K., *Migracje*, 136.

⁶ Pawiński A., op. cit., III, 114n. 164.

⁷ Arch. Kapit. Metr. Krak., *Acta Episcopalia*, vol. XLVIII, 160—163; vol. L, 130v.—131v.; por. Krzemieniecki J., op. cit., s. 28 n.; Bębynek W., op. cit., s. 116; *Szematyzm greko-katolickiego duchowieństwa Apostolskiej Administracji Łemkowszczyzny*, Lwów 1936, 33 passim.

W związku z osadnictwem pastersko-wołoskim i cofaniem się żywiołu polskiego powstał problem rysyfikacji parafii i kościołów łacińskich. Na podstawie źródeł z XIV, XV i XVI wieku można stwierdzić ponad wszelką wątpliwość ten proces odnośnie pięciu parafii: w Tyliczu, Brunarach, Muszynie, Mszanie k/Jasła i Andrzejówce. W stosunku do ogólnej liczby zniesionych w tym czasie (do końca XVI w.) parafii (ok. 60) stanowi to dość pokaźny procent (ok. 8,33%).

Najlepiej znane są z źródeł dzieje zrusyfikowania parafii łacińskiej w Tyliczu. Osada ta, zwana dawniej Miastkiem lub Ornamentum, została podniesiona przywilejem królewskim z 1363 r. do rzędu miast, a następnie w 1391 r. tytułem zwrotu oddana biskupom krakowskim⁸. Nie ulega wątpliwości, że nowe miasto, wymienione dwukrotnie w XVI w. (1363, 1391), otrzymało parafię łacińską, tak jak otrzymywały ją wszystkie inne miasta lokowane w epoce kazimierzowskiej, tym bardziej, że osadnictwo wołoskie, jak to wspomniano uprzednio, zajęło te tereny dopiero w XV i XVI wieku⁹. Wzmianki o pierwotnym kościele i parafii łacińskiej w Tyliczu zachowały się w dokumencie biskupa Tylickiego, przywracającym osadzie dawne prawa miejskie (26.VI.1612). „W kluczu naszym muszyńskim miejsce zwane Miastkiem prawa miejskie miało — pisze biskup we wspomnianym dokumencie — ...a z czasem na wieś obrócona, obywatele zaś jego od wiary św. Rzym-

⁸ CDKKrak. II, 379; por. Bębynek W., op. cit., s. 5, 18, 518; Pieradzka K., op. cit., 9; Langerówna H., *System obronny doliny Dunajca*, s. 8; Inglot St., *Stan i rozmieszczenie uposażenia biskupstwa krakowskiego w połowie XV wieku*, Lwów 1925, s. 61.

⁹ Por. Ciężkowice (CDMał. III, 688); Grybów (CDMał. III, 662); Piwniczna (AGZ I, 266); Nowy Targ (CDMał. I, 221); Ropczyce (CDMał. I, 266); por. Bębynek W., op. cit., s. 520.

skiego Kościoła odstąpiwszy, greckie objęli nabożeństwo”¹⁰. Ten sam dokument biskupa Tylickiego uposaża łaćniński kościół i parafię pod wezwaniem SS. Ap. Piotra i Pawła w Tyliczu, który w myśl życzenia biskupa winien być zbudowany na miejscu starego kościoła, co również jest dowodem na pierwotne istnienie łaćnińskiej parafii. Tymczasem wbrew dokumentom „Szematyzm... Łemkowszczyzny” z 1936 r., opracowany przez Stefana Jodłowskiego, twierdzi jakoby w Tyliczu kościół i parafia łaćnińska powstały dopiero w pierwszych latach XVIII wieku¹¹. Kiedy nastąpiła rusyfikacja parafii i kościoła? Szematyzm dla Łemkowszczyzny twierdzi (oczywiście głośownie), że „w nowoi oseli „Mastko” mieszkali wże Rusini, jaki około 1400 r. zbudowali tut cerkow”¹². Przypuszczenie to wydaje się nieprawdopodobne: 1° nie można nawet przypuszczać, aby miasto lokowane w drugiej połowie XIV wieku (jak to już uprzednio zaznaczono) było pozbawione świątyni przez 40 lat. 2° „Miastko” jako wieś wołoska wymieniona jest po raz pierwszy w 1531 r. w dokumencie dla sołectwa w Binarowej¹³; to zaś w związku z drugą falą osadnictwa wołoskiego może wskazywać na niedawne jego zajęcie przez żywioł wołoski. 3° Milczenie Długosza o parafii łaćnińskiej w Tyliczu żadną miarą nie można uważać za potwierdzenie nieistnienia w osa-

¹⁰ *Consignatio super documentis foundationis ecclesiae paroch. Lat. Rit. in oppido Tylicz... 1799, 1* — gdzie przytoczono dokument erekcji parafii w Tyliczu (Arch. Kurii Diec. w Tarnowie, fasc. Tylicz); Krzemieniecki J., op. cit., nr 24, 37n.; Bębynek W., op. cit., s. 518.

¹¹ Op. cit., „Odnak dlatogo, szczo w misti nijakich łaćinników ni buło, łać. kosteła dowszij czas ne budowano (po 1612 r. — wcześniejsze wzmianki Szematyzm pomija milczeniem) i jakich sto lit trowaw w Tyliczi dotepersznij stan i spokij. Z czasom odnak pobudowano pri widatnoi pomoci ruskich miszczan łać. kosteł w Tyliczi“.

¹² Tamże.

¹³ Stadnicki A., *O wsiach wołoskich na półn. stronie Karpat*, Lwów 1848, s. 48n.; Pieradzka K., op. cit., s. 9.

dzie parafii łacińskiej; wiadomo bowiem, że tenże Długosz nie poświęcił ani jednego wiersza w *Liber beneficiorum* „Kluczowi muzyńskiemu”, chociaż ten przez cały wiek XV znajdował się w posiadaniu biskupów krakowskich¹⁴. 4° Nie wymienia parafii także *Księga uposażeń* Piotra Tomickiego z 1529 r.¹⁵; ponieważ ta była już prawdopodobnie okupowaną przez Rusinów. Również wspomniane przez Bębyńka brewe pap. Piusa IV z 1564 r., wzywające obydwie strony (łacińską i grecką) do pojednania w czasie zatargu o kościół¹⁶, każe przypuszczać, że stać się to mogło właśnie na przełomie XV/XVI stulecia (druga fala osadnictwa wołoskiego).

Reaktywował parafię łacińską w Tyliczu w 1612 r. biskup krakowski Tylicki, który równocześnie zezwolił na budowę cerkwi unickiej¹⁷. W latach trzydziestych XVII stulecia po przejściu Tyliczan na schizmę wybuchły gwałtowne zatargi o posiadanie cerkwi; dekrety biskupów Alberta Wazy i Jakuba Zadzika zniosły parafię grecką. Reerygował ją w 1738 r. kard. Lipski¹⁸. Parafia łacińska, odnowiona w 1612 r., istnieje dotąd bez przerwy.

O wiele mniej szczegółów podają źródła odnośnie procesu rusyfikacji parafii w Andrzejówce, Brunarach, Mszanie i Muszynie. Pierwsza z nich — Andrzejówka — została lokowana „na surowym korzeniu” przez Kazimierza Wielkiego w 1352 r.

¹⁴ Inglot St., op. cit., s. 61n.

¹⁵ *Liber Beneficiorum Retaxationum... Petri Tomicki* (1529) w Arch. Kapit. Metrop. Krak.

¹⁶ Bębynek K., op. cit., s. 520 (nie przytacza udokumentowania).

¹⁷ *Acta Episcopalia*, vol LXXX, 179—186 (Arch. Kapit. Metr. Krak.) — *ex privilegio erectionis dicti oppidi... de anno 1612 ...ecclesia ritus graeci in eodem oppido aedificari permissa est*; por. Krzemieniecki J., op. cit., Nr 14 (s. 59nn.). *Szematyzm... Lemkowszczyzi*, s. 111 n.; *Szematyzm greko-katolickiego duchowieństwa złączonych Eparchii Peremiskoi, Sambirskoi i Sanickoi*, Przemyśl 1928, 211.

¹⁸ Tamże.

jako jedna z najstarszych osad późniejszego „Państwa muszyńskiego” biskupów krakowskich¹⁹. Dokument lokacyjny wsi mówi o uposażeniu dziesięciny dla miejscowego plebana („plebanowi swemu każdy z kmieci ma dać na św. Marcina 1 miarę żyta i tyleż owsa”)²⁰. Bębynek a za nim Pieradzka słusznie przypuszczają, że dokument mówi o plebanie i parafii łacińskiej, uposażonej przez króla dla osadników polskich²¹. Osadnictwo bowiem włoskie tych terenów, jak to uprzednio zaznaczono, datuje się najwcześniej na przełom XV/XVI w. Tak zresztą informuje nawet *Szematyzm... Łemkowszczeni*, umieszczając początki parafii greckiej w Andrzejówce na przełom XV/XVI stulecia²².

Wprawdzie Długosz w *Liber beneficiorum* nie wymienia ani jednego razu Andrzejówki wśród kościołów parafialnych diec. krakowskiej, ale pozorna ta trudność znika zupełnie; ten sam bowiem Długosz nie wspomina o „Kluczu muszyńskim”, chociaż ten od XIV w. nieprzerwanie należał do biskupstwa krakowskiego²³. Najbliższe parafie łacińskie w Tyliczu i Muszynie powstały dopiero w sześćdziesiątych latach XIV w.²⁴, co wskazywałoby na to, że parafia w Andrzejówce została w pełni zorganizowana tym bardziej, że dokumenty wymieniają obok uposażenia parafii w ziemię również uposażenia dziesięcinne²⁵. Przejęcie kościoła przez obrządek grecki nastąpiło najprawdo-

¹⁹ Morawski Sz., *Sądeczyzna*, Kraków 1863, t. II, s. 5 (przytacza dokument w tłum. na j. polski); CDKKrak. II, 379 (1391); por. Sznaider A., *Do krajoznawstwa Galicji*, Lwów 1868, t. I, s. 72; *Słownik Geograficzny*, III, 591; Inglot St., op. cit., s. 59.

²⁰ Morawski Sz., op. cit., t. II, s. 5.

²¹ Bębynek W., op. cit., s. 523, 616; Pieradzka K., op. cit., s. 59 n.

²² Op. cit., s. 98 — „można zakluczati, szczo wże pri kincu /XV stol buła tam duszpastirska stancia z cerkwoju i swiaszczennikom“.

²³ Zob. odn. 19.

²⁴ Jak wyżej.

²⁵ Tamże.

podobniej w pierwszych latach XVI wieku; Księga bowiem uposażeń Piotra Tomickiego z 1529 r. nie wymienia parafii w Andrzejówce²⁶. Wprawdzie i rejestry poborowe z 1581 r. nie wymieniają parafii greckiej w Andrzejówce, ale należy zaznaczyć, że te same rejestry nie wymieniają żadnej parafii obrządku greckiego w „Kluczu muszyńskim”. W XVIII stuleciu parafię grecko-unicką przeniesiono z Andrzejówki do Milika²⁷.

Brunary, lokowane przez Kazimierza Wielkiego „na surowym korzeniu” w 1335 r. miały również w myśl woli królewskiej otrzymać własny okręg parafialny; „na ostatek — czytamy w dokumencie lokacyjnym — pamiętny będąc zbawienia naszego, kościołowi, który tamże zbudowany będzie, przydamy jeden łan ziemi”²⁸. Czy parafia została tu rzeczywiście zorganizowana? Dokumenty z XIV i XV wieku oraz Długosz nie przynoszą żadnych wiadomości o parafii²⁹. Warunki jednakże geograficzno-osadnicze każą przypuścić, że budowa kościoła i zorganizowanie parafii łacińskiej zostały zrealizowane. Najbliżej istniejące podówczas parafie w Nowym Sączu i Wilczyskach były oddalone ok. 20—30 km, parafia zaś w Grybowie (położona nieco bliżej) powstała dopiero w latach 40-tych XIV w.³⁰. Nadto górzysty teren stanowił w dużej mierze uciąż-

²⁶ Bębnynek W., op. cit., s. 323; natomiast Pieradzka K., op. cit., s. 59 przypuszcza, że stało się to dopiero w 1595 r.; w tym roku jednak kard. Radziwiłł (15.VIII.1595) potwierdza tylko nadanie sołectwa Teodorowi Andrzejewskiemu (zob. *Szematizm... Łemkowszczeni*, s. 99).

²⁷ *Szematizm... Łemkowszczeni*, s. 99; *Schematismus... graeco-cath. Dioec. Prem.*, s. 47.

²⁸ Petrowicz L., *Sandeckaja Ruś*, Lwów 1893, s. 4 (przytacza dokument); Bębnynek W., op. cit., s. 125; *Szematizm... Łemkowszczeni*, s. 37 (informuje, że oryginalny dokument znajduje się w Aktach kamealnych w Śnietnicy).

²⁹ CDK Krak. II, 379 (1391) informuje, że wieś przeszła na własność biskupów krakowskich.

³⁰ CD Mał. III, 662; Mon. Pol. Vat., II, 195 passim.

zliwą przeszkodę na drodze zaspokojenia potrzeb religijnych osadników w dalekich parafiach. Z terenu podhalańskiego, bardzo zbliżonego pod względem ukształtowania pionowego do okolicy Brunar, wiemy, że lokowane w tym czasie „na surowym korzeniu” wsie królewskie otrzymywały każda z nich odrębny, własny okręg parafialny, chociaż nie wymieniały ich rejestry świętopietrza w XIV w. i Długosz w wieku XV³¹.

Podobne możliwości należy równie wziąć pod uwagę i w Brunarach. Milczenie zaś Długosza o parafii należy tłumaczyć dużą luką w Księdze uposażeń, obejmującą zwłaszcza tereny południowo-wschodniej krawędzi diecezji krakowskiej.

Kiedy upadła parafia łacińska? Proces ten związany jest nieodłącznie z drugą falą kolonizacji wołoskiej, przybierającą na sile od przełomu XV/XVI-stulecia. Wiadomo tylko z dokumentów, że parafię obrządku greckiego erygował w Brunarach dopiero w 1626 r. biskup krak. Marcin Szyszkowski, a uposażenie jej i granice powiększył w 1641 r. bp Jakub Zadzik³². Można zatem przypuszczać, że łacińska parafia w Brunarach przestała faktycznie istnieć z chwilą całkowitej kolonizacji terenu przez żywioł wołosko-ruski; w miejsce zaś jej erygowano, jak to zaznaczono wyżej, dopiero w pierwszej połowie XVII (1626) w. okręg parafialny grecko-unicki.

Prawie identyczne wiadomości zachowały się odnośnie rusyfikacji parafii łacińskich w Mszanie k/Jasła i Muszynie k/Tylicza. Pierwsza i druga lokowane „na surowym korzeniu”

³¹ Por. L a d e n b e r g e r T., *Zaludnienie Polski na początku panowania Kazimierza Wielkiego*, Lwów 1930, s. 62 przyp. 1.

³² *Acta Episcopalia*, vol. L, 130—131; Krzemieniecki J., op. cit., Nr 5 (s. 34 i 37); B ę b y n e k W., op. cit., s. 324; *Szematizm... Łemkowszczyzna*, s. 38.

przez Kazimierza Wielkiego w 1369 r.³³ i (druga) w 1356 r.³⁴ otrzymały pełne uposażenie w ziemi i dziesięcinach dla przyszłych, własnych okręgów parafialnych³⁵. Biorąc pod uwagę warunki geograficzno-osadnicze, podobnie jak uprzednio, można przyjąć, że parafie faktycznie zostały zorganizowane jeszcze w XIV wieku; prawdopodobnie istniały w wieku XV. Wprawdzie nie wymienia ich Długosz, ale, jak to już zaznaczono, ten sam Długosz nie wymienia parafii w Muszynie, Dukli, Jaśliśkach, Jodłowej, Szaszkówce i Sękowej, chociaż te z całą pewnością istniały w XV wieku³⁶. Rusyfikacja obydwu parafii nastąpiła zapewne w pierwszej połowie XVI wieku; w Mszanie k/Jasła istnieje cerkiew poświęcona przez rejestry poborowe z 1581 r.³⁷, zaś o parafii unickiej w Muszynie mówią źródła z początku XVII-stulecia³⁸.

Reasumując proces rusyfikacji parafii łacińskich na terenie archidiakonatu sądeckiego, należy stwierdzić, że był on wynikiem przede wszystkim sił osadniczych żywiołu wołosko-ruskiego, kolonizującego wtórnie od przełomu XV/XVI-stulecia obszary Beskidu Zachodniego. Można przypuszczać, że proces ten nie ograniczał się tylko do 5-ciu wymienionych parafii, lecz objął i inne okręgi parafialne, lokowane i fundowane przez Kazimierza Wielkiego na terenach zachodniej Łemkowszczyz-

³³ *Suppl. Anal. Scepus.*, II, 79 (Wyd. Schmauk); *Sprawozdania z poszukiwań na Węgrzech dokonanych z ramienia Akad. Umiej.* przez Wł. Barana i in., Kraków 1919, s. 13; por. Petrowicz L., *Sandcekaja Ruś*, s. 4; Bębynek W., op. cit., s. 324.

³⁴ CDMał. I, s. 359.

³⁵ CDMał. I, s. 359 — *pro ecclesia unum mansum... assignamus... decimam vero iuxta consuetudinem terre illius dare tenebunt*; por. Petrowicz L., op. cit., s. 4.

³⁶ Dane zaczerpnięte z własnych badań nad organizacją paraf. Małop. Południowej.

³⁷ Pawiński A., op. cit., t. III, s. 116.

³⁸ Krzemieniecki J., op. cit., s. 26 nn.

ny. Brak źródeł, a zwłaszcza dokumentów lokacyjnych z czasów Kazimierzowskich z terenów południowo-wschodniej dawnej diecezji krakowskiej, silnie kolonizowanej żywiołem tubylczym (polskim) jeszcze w XIV-stuleciu, utrudniają tego rodzaju badania przynajmniej na omawianym terenie. Sumienne przebadanie kilkunastu tomów Episcopaliów biskupów krakowskich, złożonych w Archiwum Kapituły Metropolitalnej Krakowskiej na Wawelu, może przynieść pod tym względem dalsze ciekawe szczegóły.